

Landbouwinnovatie was groeimotor van Vlaanderen

Vorige week zag de langverwachte *Canon van Vlaanderen* het levenslicht. Dat is een gemeenschapsvormend project opgesteld door een groep van specialisten in opdracht van de Vlaamse regering. Het is een niet-limitatieve lijst van zestig gebeurtenissen, vensters genaamd, die Vlaanderen en de Vlamingen kenmerken. Die hen hebben gevormd tot wat zij vandaag zijn. De geselecteerde lijst toont aan hoe belangrijk landbouw en vooral landbouwinnovatie voor Vlaanderen zijn geweest. Laat landbouwinnovatie dus ook vandaag en morgen een groeimotor van Vlaanderen zijn!

Pieter Verhelst, lid Hoofdbestuur, en Jacques Van Outryve, senior writer / Illustraties: Joris Snaet

De *Canon van Vlaanderen* is niet in steen gebeiteld en wordt door de opstellers en opdrachtgever als een levend iets gezien. Een onderwerp van publiek debat. Hoe dan ook is de Vlaming geïnteresseerd. De canon in boekvorm was al na een dag uitverkocht en is in herdruk. Maar wie meer wil weten kan op de rijk geïllustreerde en interactieve website

terecht (www.canonvanvlaanderen.be). Het debat over wie en wat we zijn leeft. We willen het weten of er minstens onze zeg over hebben. De meningen mogen verdeeld zijn. Dat maakt Vlaanderen rijk. De *Canon van Vlaanderen* ligt in het verlengde van het 'Verhaal van Vlaanderen' dat ook stof tot debat en nadenken gaf. Naar aanleiding van het 'Verhaal van Vlaanderen'

besloot Boerenbondvoorzitter Lode Ceysens al eerder in 'Op de eerste rij' dat de Vlaamse landbouwers, de fiere Vlaamse steden en onze zeehavens samen Vlaanderen opstuwden 'in de vaart der volkeren' en aan de basis liggen van onze welvaart. Bladerend door de *Canon van Vlaanderen* vind je dan ook heel wat aanknopingspunten terug die deze conclusie verder onderbouwen en rijkelijk kleur geven.

Vensters vertellen

Verschillende van de zestig kijkvensters van de canon vertellen het verhaal van de landbouw in Vlaanderen: van de eerste landbouwers in de nederzetting van Rosmeer, over de windmolen van Wormhout en de aardappelcrisis tot ... *Ons Kookboek* van Ferm, de Boerinnenbond van weleer. Andere kijkvensters vertellen over de opkomst en ontwikkeling van de Vlaamse ►

steden en zeehavens: van de Kelten op de Kemmelberg, over Tongeren, de verdwenen Zwinhavens en Brugge, verbonden met de zee, de steden op de kaart van Al-Idrisi, de Gentse slag bij Gavere en de vrijmaking van de Schelde met Antwerpen tot de poort naar de wereld.

Nergens wordt de samenhang tussen de Vlaamse landbouw en de Vlaamse stedelijke ontwikkeling beter geduid dan onder het kijkvenster over de windmolen van Wormhout. Met landbouwinnovatie als sleutel wist het elkaar versterkende samenspel van landbouwontwikkeling en stedelijke ontwikkeling Vlaanderen tot snelle groei te brengen. Stijgende landbouwproductiviteit wist handen vrij te maken die steden de mankracht bezorgde voor de ontwikkeling van hun nijverheid en handel. Groeiende steden die meer monden te voeden hadden prikkelden op hun beurt de vraag naar meer landbouwproducten waarop verdere innovatie mee een antwoord bood. Niet stad tegen platteland, maar een goed samenspel tussen beide brachten Vlaanderen tot bloei, aangezwengeld door landbouwinnovatie. Waarom zou dat ook nu niet nog kunnen? Zo lezen we in de canon over dijken en inpoldering, over de bewerking van de Kempische heidegebieden, over meer intensieve bemesting door een grotere veestapel en vinden we zelfs een reclame voor kunstmest terug. Je gelooft, bij het lezen je ogen niet, zeker met de discussies van de voorbije jaren over ontpoldering, herstel van de heide, afbouw van de veestapel en strengere bemestingsnormen op de achtergrond.

Grenzen aan groei

De canon houdt ook een waarschuwing in, die we vinden onder het venster 'Vrijmaking van de Schelde'. Concreet gaat het over de ontwikkeling van de Antwerpse haven. Hier wordt expliciet aangegeven dat er grenzen zijn aan de groei, geïllustreerd door het protest tegen de haven-

expansie en daaruit voortvloeiend de opkomst van de milieubeweging. Een waarschuwing die niet alleen voor de haven telt, maar die we zelf ook ter harte zullen moeten nemen.

Verskillende verhalen illustreren ook de gevolgen wanneer landbouw- en stedelijke ontwikkeling onvoldoende met elkaar in evenwicht zijn: met name hongersnood, armoede en emigratie met als meest uitgesproken verhaal de aardappelcrisis. Hoewel invoer van graan steeds de eerste nood wist te lenigen was het toch telkens weer innovatie die de eigen voedselproductie weer op peil wist te brengen, die de groeimotor echt terug liet aanslaan. De bittere armoede bij de landbouwbevolking die volgde op de aardappelcrisis en bleef voortduren door de invoer van goedkoop Amerikaans graan lag mee aan de basis van de oprichting van Boerenbond. Samen wist de sector geleidelijk de omslag te maken en deze crisis achter zich te laten. Het is een niet onbelangrijke geschiedenis in het licht van de huidige discussies over de plaats van de landbouw in Vlaanderen. Het koesteren van de eigen voedselvoorziening is de beste garantie op voedselzekerheid en de daaruit voortvloeiende welvaart. Samen zullen we opnieuw geleidelijk de omslag maken naar een sector die leefbare voedselproductie bij ons binnen milieugrenzen weet waar te maken.

Vlaanderen in Europa

De verbondenheid van Vlaanderen met de rest van Europa en zelfs de wereld komt zeer vaak bovendien in de canon. Onze rivieren en onze ligging aan de zee als opstap naar havens, handelsroutes over land en stedelijke handelscentra verbinden ons met andere delen van Europa en de wereld. De wereld is al heel vroeg terug te vinden in Vlaanderen, zowel in goederen als in mensen. De vroegste Vlamingen kwamen uit het oosten, ook de eerste boeren. De Kelten op de Kemmelberg dreven al handel over heel Europa. Eerst in Brugge en later in Antwerpen kwam de wereld samen om te kopen en te verkopen. De Vlaamse economie is steeds een open economie geweest en dat heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de welvaart die we nu genieten. Het huidige debat over de rol van export in de Vlaamse land- en tuinbouw wringt met deze historische achtergrond en onze plaats in de wereld. Als vruchtbare delta, met een innovatieve sector en vlot verbonden met een uitgestrekt hinterland, voeden we mee het stuk van de wereld waarmee we sinds lang nauw verbonden zijn en dat reikt verder dan Vlaanderen. De canon gaat ook ruim in op de vele vreemde overheersers maar – opvallend – met een milde blik. Niet ten onrechte. De Romeinen, Karel de Grote, de Bourgondiers, de Habsburgers, Napoleon ... Allen zetten in op eenmaking en centraal bestuur. Hoewel Vlaanderen vaak sterk te lijden had onder de gewelddadige opkomst en verval en er vaak het strijdtoneel van uitmaakte – er was dan ook voldoende te eten voor de strijdende legers dankzij de productieve en innovatieve landbouw in Vlaanderen – deed het er ook zijn voordeel mee op de eigen Vlaamse manier: af en toe een vuist maken, een slim compromis sluiten en intussen voordeel halen uit het grotere geheel via handel en nijverheid. Het hedendaagse spiegelbeeld vind je terug in de Europese Unie die ook uitgaat van eenmaking en centraal bestuur. Vlaanderen wist ook hiervan

optimaal gebruik te maken met de Benelux als opstap. De eenmaking van de Europese markt en de invoering van de euro is een belangrijke groeimotor geweest voor Vlaanderen, ook voor de land- en tuinbouw. Vlaanderen wist zich ook politiek steeds goed te positioneren om mee het compromis te sluiten tussen de groten en tegelijk tersluiks zijn eigen aandachtspunten mee te laten insluipen. Niet voor niets kijkt Europa vaak naar Vlaamse politici om op het Europese toneel een belangrijke rol te spelen. Toch lijkt het erop dat we die kracht snel aan het verliezen zijn. De Europese regulering weegt steeds zwaarder door en vreet aan de voordelen van de eengemaakte markt. Ook politiek slagen we er niet meer in onze stem te laten horen. De Vlaamse eigenwijsheid weegt vandaag zwaarder door dan de Vlaamse gewiektheid.

Vlaamse vuist

Doorheen de geschiedenis heeft Vlaanderen op gezette tijden een vuist gemaakt tegen het doorslaan van de eenmaking en centralisatie door de macht en de elite. De Gulden Sporenslag in 1302 tegen de Fransen, de slag bij Gavere tegen de Bourgondiërs, de Beeldenstorm tegen de Spaanse Habsburgers, de Boerenkrijg tegen de Fransen. Niet op basis van klinkende overwinningen en vaak niet direct, maar Vlaanderen wist wel steeds in wisselende coalities tussen stedelingen en plattelandsbewoners zijn voordeel te halen uit het conflict via een compromis of positiever gezegd: een nieuw, onderhandeld, evenwicht. Toch een aandachtspunt voor de Europese Unie en haar beleidsmakers, geprangd tussen gele en groene hesjes, en gedreven door goedbedoelde regelgevingsdrang die moeilijk valt op het terrein. Maar ook voor ons als Vlaanderen. Als we ons goed organiseren, eens met de vuist op tafel slaan en terug slim rond de tafel gaan zitten, kunnen we weer het verschil maken in Europa in ons voordeel en zoals doorheen onze hele geschiedenis verder groeien als Vlaanderen in Europa en in de wereld. Onze canon schreeuwt om met de nodige assertiviteit

het debat aan te gaan op Europees niveau over de Green Deal en die tot een Green Deal te maken die ook voor Vlaanderen werkt in een nieuw evenwicht tussen landbouw, economie en natuur.

Belang van middenveld

Met Jozef Cardijn en de KAJ krijgt de verzuiling en secularisering terecht aandacht. Hier had bij wijze van spreken net zo goed pastoor Mellaerts kunnen staan met de brede Landelijke Beweging. Los van de beoogde verankering van katholieke kerk en katholieke partij zijn deze bewegingen vooral motoren geweest van emancipatie van brede lagen van de bevolking. Ze hebben mensen sterk gemaakt, door ze samen te brengen, door hun stem kracht te geven en door in overleg en in samenwerking met de overheid afspraken te maken die echt het verschil hebben gemaakt, zoals het Sociaal Pact. Het middenveld, dat we als Landelijke Beweging mee vorm geven, wil de brug blijven slaan tussen mensen en beleid. De canon noemt in één adem met de verzuiling terecht de secularisering en de ermee gepaard gaande ontzuiling. Het middenveld en haar leden zijn hier al lang in mee, nu nog de politiek. De zuilen zijn niet meer, maar het middenveld is sterker en diverser dan ooit en open om verder mee te bouwen aan de emancipatie en welvaart van Vlaanderen.

Dat brengt ons onvermijdelijk bij *Ons Kookboek* van Ferm – de Boerinnenbond – dat helemaal verdiend een plek krijgt in de canon. Het verhaal hierover leest heerlijk modern, denkend aan de actuele discussies over voedselverspilling vermijden en gezonde en evenwichtige voeding. Het geeft ook mooi aan hoe we open staan voor verandering met een inhoud die continu mee evolueert met de evoluties in de samenleving. Er zijn nog meer vensters die aansluiting vinden bij de Vlaamse landbouw, denk aan lintbebouwing en de gevolgen voor onze ruimtelijke ordening. Of aan Brel met zijn 'Le plat pays'. Te veel om op te noemen maar genoeg om de Vlaamse landbouw in ere te houden. ■

Pieter Verhelst

lid Hoofdbestuur
pieter.verhelst@boerenbond.be

Goesting niet smoren

Zelfbewuste en zo nodig assertieve openheid naar de rest van de wereld om er het beste uit te halen en het ook het beste mee te geven en te delen, heeft Vlaanderen grootgemaakt. Deze openheid voedt onze zin voor innovatie die de groeimotor, weliswaar binnen ecologische grenzen, verder zal doen aanslaan. De Canon van Vlaanderen toont dat de land- en tuinbouwsector in het verleden meer dan zijn steentje hiertoe heeft bijgedragen. Hij wil dit blijven doen! De Vlaamse canon sluit af met 'goesting'. Een krachtig en typisch Vlaams woord vol passie en overgave. De Vlaamse land- en tuinbouwers hebben veel goesting om de toekomst verder vast te pakken. Het is dan ook nu niet het moment om hun goesting te smoren in onzekerheid en wegduwende reglementering. Als we het succesverhaal van Vlaanderen willen verder schrijven, dan zullen boeren en tuinders, steden en havens de handen in elkaar moeten slaan. Onze geschiedenis leert dat dit een succesformule is.

“Openheid op de wereld voedt innovatie.”